

ΠΡΕΛΟΥΔΙΟ: ΜΙΑ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

ΕΦΥΓΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ πριν από σαράντα χρόνια. Τότε ήμουν δεκαοχτώ χρονών. Όταν επέστρεψα, έξι χρόνια αργότερα –ένα μακρύ ταξίδι δύο βδομάδων, με ατμόπλοιο– όλα ήταν παράξενα μα όχι και ξένα: το ξαφνικό νύχτωμα, τα πολύ μεγάλα φύλλα κάποιων δέντρων, τα στενά σοκάκια, οι στέγες από αυλακωτή λαμαρίνα. Μπορούσες να περπατάς στο δρόμο και να ακούς, από τις ορθάνοιχτες πόρτες των μικρών σπιτιών, τα στιχάκια από τις αμερικάνικες διαφημίσεις που αναμετέδιδαν τα ραδιόφωνα. Πριν από έξι χρόνια ήξερα τα στιχάκια που έπαιζαν τα ραδιόφωνα· τούτα εδώ όμως μου ήταν όλα καινούρια, σαν κάποιο φολκλορικό τραγούδι.

Όλοι οι άνθρωποι στους δρόμους ήταν πιο σκουρόχρωμοι απ' ό,τι θυμόμουν: Αφρικάνοι, Ινδοί, Λευκοί, Πορτογάλοι, Κινέζοι. Ωστόσο, μέσα στα σπίτια τους, οι άνθρωποι δε φαίνονταν τόσο σκούροι. Ίσως επειδή στους δρόμους τούς παρατηρούσα περισσότερο σαν μισοτουρίστας, κι όταν πήγαινα στα σπίτια βρισκόμουν με ανθρώπους που τους γνώριζα από χρόνια. Τους έβλεπα, λοιπόν, πιο εύκολα.

Ο γυρισμός στην πατρίδα ήταν θαρρείς για να παίξω με τις εντυπώσεις, όπως έπαιζα με το πρώτο μου ζευγάρι γυαλιά ηλίου,

κοιτάζοντας τον κόσμο πότε στενό και μικρό, κάπως εξωπραγματικό, πότε σε κανονικό μέγεθος και πραγματικό μα κάπως θολό· μ' αυτό τον τρόπο έπαιζα με το πρώτο μου ζευγάρι μαύρα γυαλιά, κινιόμουν μεταξύ θάμπους και διαύγειας. Έτσι λοιπόν, όταν σ' αυτό τον πρώτο μου νόστο έκανα τη γνωριμία με τον κλιματισμό, μου άρεσε να κινούμαι από τη δροσιά του κλιματιζόμενου χώρου στη ζέση, έξω, και ξανά μέσα. Ήμουν πάντα συντονισμένος, πάντα στην ώρα με το πέρασμα των χρόνων και με όλους αυτούς τους γυρισμούς, έτοιμος να συνηθίσω το καθετί καινούριο. Ωστόσο, αυτή η μετατόπιση γύρω από την πραγματικότητα δε σταμάτησε ποτέ σ' αλήθεια. Μπορούσα να την ανακαλέσω όποτε το επιθυμούσα. Εδώ κι είκοσι χρόνια, όποτε γυρνούσα πίσω, μπορούσα να πείσω τον εαυτό μου, κάθε τόσο, πως πλανιόμουν σ' ένα μισοόνειρο, ξέροντας και μην ξέροντας, μεταξύ φθοράς κι αφθαρσίας. Ήταν μια ευχάριστη αίσθηση, ήταν κάπως σαν αυτό που μ' έπιανε όταν ήμουν παιδί, σαν άρχιζε η εποχή των βροχών, μ' έπιανε «πυρετός».

Μια φορά, λοιπόν, που είχα «πυρετό», σ' έναν από τους νόστους μου, έτυχε ν' ακούσω για τον Λέοναρντ Σάιντ, που σόλιζε γλυκίσματα και τούρτες κι έφτιαχνε συνθέσεις με λουλούδια. Άκουσα γι' αυτόν από μια δασκάλα.

Το σχολείο όπου δίδασκε ήταν καινούριο, πέρα από τα προάστια της πόλης, εκεί όπου ήταν άλλοτε, ως το τέλος του πολέμου ακόμα, εξοχή και φυτείες. Η αυλή του σχολείου έμοιαζε με τμήμα ξεχερσωμένης φυτείας ζαχαροκάλαμου ή καρύδας. Δεν υπήρχε ούτε ένα δέντρο. Το άχαρο διώροφο κτίσμα με την πράσινη στέγη και τους μπεζ τοίχους στεκόταν ολομόναχο, εκτεθειμένο στο δυνατό φως και στον καυτό ήλιο.

Η δασκάλα μού είπε: «Η δουλειά που κάναμε εκείνο τον πρώτο καιρό ήταν λίγο σαν κοινωνικό λειτούργημα, με κορίτσια από οικογένειες χειρωνάκτων. Μερικά απ' αυτά είχαν πατεράδες, αδερφούς ή συγγενείς που είχαν κάνει φυλακή· μιλούσα γι' αυτό με τον πιο φυσικό τρόπο. Μια μέρα, σε μια συνέλευση του προσωπι-

κού, σ' αυτό το σχολείο που το έψηνε ο ήλιος, μια από τις παλιότερες δασκάλες, μια Ινδή πρεσβυτερειανή, πρότεινε να καθιερώσουμε ένα υπαίθριο Μαγιάτικο Παζάρι, να εξοικειώσουμε και τα κορίτσια με την ιδέα. Συμφώνησαν όλοι κι αποφασίσαμε πως αυτό που θα έπρεπε να ζητήσουμε από τα κορίτσια ήταν να φτιάξουν στεφάνια, γιρλάντες ή συνθέσεις από λουλούδια και να δώσουμε ένα βραβείο στο κορίτσι που θα έφτιαχνε το καλύτερο έκθεμα.

»Για να έχουμε βραβεία, πρέπει να έχουμε και κριτή. Κι αν δεν έχουμε καλό κριτή, η ιδέα δε θα πιάσει. Ποιος θα ήταν αυτός ο κριτής; Τα παιδιά που διδάσκαμε ήταν πολύ κυνικά. Το είχαν πάρει από τις οικογένειές τους. Ω, μας σέβονταν, δε λέω, αλλά πίστευαν πως όλοι κι όλα ήταν ανέντιμα και βαθιά μέσα τους καταφρονούσαν τους ανθρώπους πάνω απ' αυτούς. Έτσι λοιπόν δεν μπορούσαμε να έχουμε κριτή από την κυβέρνηση ή το Υπουργείο Παιδείας ή κάποιον διάσημο. Δεν μας απέμεναν, λοιπόν, και πολλοί να επιλέξουμε.

»Μια από τις νεότερες δασκάλες, μια πολύ νέα κοπέλα, από την ύπαιθρο κι αυτή, φρεσκοβγαλμένη από την Παιδαγωγική Ακαδημία, είπε πως ο Λέοναρντ Σάιντ θα ήταν ο ιδεώδης κριτής.

»Ποιος ήταν ο Λέοναρντ Σάιντ;

»Το κορίτσι σκέφτηκε λίγο κι ύστερα είπε: «Δουλεύει όλη του τη ζωή με λουλούδια».

»Ωραία. Τότε κάποιος άλλος θυμήθηκε το όνομα. Είπε πως ο Λέοναρντ Σάιντ έδινε μαθήματα στον Επικουρικό Σύνδεσμο Γυναικών κι όλοι τον συμπαθούσαν εκεί. Εκεί θα τον βρίσκαμε.

»Ο Επικουρικός Σύνδεσμος Γυναικών είχε ιδρυθεί στη διάρκεια του πολέμου κατά τα πρότυπα του αντίστοιχου αγγλικού. Διέθεταν ένα κτίριο που ήταν στο κέντρο της πόλης. Υπήρχαν τα πάντα στη Γωνιά των Πάρι: γκαράζ για λεωφορεία, γκαράζ για ταξί, ένα γραφείο τελετών, δυο καφενεία, ένα ψιλικατζίδικο που πουλούσε και τρόφιμα, κι ένας αριθμός μικρών οικημάτων, άλλα γραφεία κι άλλα κατοικίες· κι όλα αυτά, ιδιοκτησίες της πασίγνωστης οικογένειας Πάρι.

»Μου ήταν εύκολο να πάω στη Γωνιά των Πάρι κι έτσι προσφέρθηκα να μιλήσω εγώ στον Λέοναρντ Σάιντ. Ο Σύνδεσμος στεγαζόταν σ' ένα μικρό κτίσμα από την εποχή των Ισπανών. Ο τοίχος της πρόσοψης –ένας χοντρός, πέτρινος, σοβατισμένος και βαμμένος τοίχος, με αδρή πέτρινη λιθοδομή στις άκριες– υψωνόταν πάνω ακριβώς από το πεζοδρόμιο έτσι που έμπαινες από το στενό πεζοδρόμιο κατευθείαν στο μπροστινό δωμάτιο. Η εξώπορτα άνοιγε στο κέντρο αυτού του τοίχου κι από κάθε μεριά, δεξιά κι αριστερά, υπήρχε ένα μικρό παράθυρο με κουρτίνα. Πόρτα και παράθυρα είχαν γαλλικές καφεκίτρινες γριλίες, ενωμένες με πηχάκια που μπορούσε να τα σηκώσεις όλα μεμιάς και να τα κλείσεις μ' ένα σιδερένιο μάνταλο.

»Μια μελαψή γυναίκα καθόταν σ' ένα γραφείο. Σ' έναν από τους σκονισμένους τοίχους –η ανώμαλη επιφάνεια του σοβατισμένου λίθινου τοίχου κρατούσε τη σκόνη– κρέμονταν πόστερ από το Γραφείο Πληροφοριών της Αγγλίας. Ο Πύργος του Λονδίνου, τοπία από την αγγλική ύπαιθρο.

»Είπα: “Με πληροφορόρησαν πως μπορώ να βρω εδώ τον κύριο Σάιντ”.

»“Είναι εκεί, στην απέναντι μεριά του δρόμου”, μου απάντησε η γυναίκα του γραφείου.

»Διέσχισα το δρόμο. Η ασφαλτος, τούτη την ώρα της μέρας, είναι πάντα μαύρη και μαλακιά, τόσο μαύρη όσο το λεκιασμένο με ορυκτέλαια τσιμεντένιο δάπεδο στο μεγάλο υπόστεγο του γκαράζ όπου στεγαζόνταν τα λεωφορεία των Πάρι. Το κτίριο στο οποίο μπήκα ήταν μοντέρνο, με γκριζοασβεστωμένους τσιμεντόλιθους, φτηνή απομίμηση πέτρας. Ήταν ένας λιτός και πολύ καθαρός χώρος, σαν ιατρείο.

»Είπα στο κορίτσι που καθόταν στο τραπέζι: “Ο κύριος Σάιντ;”

»Μου απάντησε: “Μπείτε μέσα κατευθείαν”.

»Μπήκα στο εσωτερικό δωμάτιο κι εκεί δεν μπορούσα να πιάσω αυτό που έβλεπα. Ένας μελαψός Ινδός καταγινόταν μ' ένα πτώμα, ξαπλωμένο σ' ένα τραπέζι ή σ' ένα μάρμαρο μπροστά

του. Είχα μπει στο σαλόνι του Γραφείου Τελετών των Πάρι. Ήταν πασίγνωστο μέρος· το διαφήμιζαν κάθε μέρα από το ραδιόφωνο με συνοδεία μουσικής από εκκλησιαστικό όργανο. Υποθέτω πως ο Λέοναρντ Σάιντ έντυνε το πτώμα. “Ντύσιμο” – γνώριζα τη λέξη, αλλά δεν είχα ιδέα τι σήμαινε στην προκειμένη περίπτωση. Ήμουν τόσο τρομαγμένη και σοκαρισμένη, που δεν μπορούσα να μιλήσω. Βγήκα τρέχοντας από το δωμάτιο, βγήκα έξω στον καθαρό αέρα. Έτρεξε κι ο άντρας ξοπίσω μου, φωνάζοντας με γλυκιά φωνή: “Δεσποινίς, δεσποινίς”.

»Ήταν ομορφάνθρωπος στην πραγματικότητα, παρά τα τριχωτά του δάχτυλα που είχα δει να ντύνουν το πτώμα στο μάρμαρο. Χάρηκε πολύ που του ζήτησα να κρίνει τα κορίτσια σ’ έναν αγώνα λουλουδιών. Είπε μάλιστα πως ήθελε να δώσει ο ίδιος το βραβείο. Είπε πως, αν του το επιτρέπαμε, θα έφτιαχνε ένα ξεχωριστό μπουκέτο. Και το έφτιαξε. Ένα μικρό, κομψό μπουκέτο από ρόδινα τριανταφυλλάκια, όλα μπουμπούκια. Το Μαγιάτικο Παζάρι μας είχε μεγάλη επιτυχία.

»Πέρασε ένας χρόνος. Καιρός για το Πανηγύρι και πάλι κι έπρεπε να ξαναπάω ν’ αναζητήσω τον Λέοναρντ Σάιντ. Αυτή τη φορά, δε θα το ξεχνούσα· δε θα πήγαινα στο Γραφείο Τελετών. Θα συναντούσα τον Λέοναρντ Σάιντ στο Σύνδεσμο Γυναικών. Πήγα αργά ένα απόγευμα μετά το σχολείο, γύρω στις πέντε. Το μικρό σπανιόλικο σπίτι ήταν γεμάτο γυναίκες και στο μέσα δωμάτιο ο Λέοναρντ καταπιανόταν με το ζυμάρι αυτή τη φορά. Έπλαθε τη ζύμη με τα τριχωτά του δάχτυλα, προσθέτοντας κάθε τόσο λίγο γάλα, λίγο βούτυρο.

»Δίδασκε τις γυναίκες πώς να κάνουν ψωμί και γλυκίσματα. Αφού τέλειωσε το πλάσιμο της ζύμης, τους έδειξε πως να γαρνίσουν ένα κέικ, χειριζόταν μ’ επιδεξιότητα φόρμες και κορνέ, ετοίμαζε γλάσο κι ύστερα έφτιαχνε ροζ και πράσινα μπουμπούκια, που τα κολλούσε πάνω στο μαλακό ακόμα γλασαρισμένο κέικ. Οι γυναίκες έκαναν “ααα” και “ωωω” κι αυτός, ενθουσιασμένος από το ακροατήριο και την τέχνη του, δούλευε σαν μάγος.

»Αλλά δε μου άρεσε να βλέπω τούτα τα δάχτυλα να κάνουν αυτού του είδους τη δουλειά και μου άρεσε ακόμα λιγότερο όταν, στο τέλος, πρόσφερε μ' αυτά τα ίδια δάχτυλα στις γυναίκες μικρά γλυκισματάκια που είχε γλασάρει να τα δοκιμάσουν εκεί, επιτόπου, σαν κέρασμα. Του άρεσε να προσφέρει αυτά τα μικρά κεράσματα. Τα πρόσφερε σαν να ήταν αντίδωρο στην εκκλησιά κι οι γυναίκες τα έτρωγαν με τον ίδιο σεβασμό.

»Έρθε η τρίτη χρονιά. Αυτή τη φορά σκέφτηκα να μην πάω στη Γωνιά των Πάρι να βρω τον Λέοναρντ Σάιντ. Θα πήγαινα στο σπίτι του. Είχα μάθει πού έμενε. Έμενε στο Σεντ Τζέιμς, κοντά στο σπίτι μου. Αυτή η ανακάλυψη ήταν μια έκπληξη: να ζει τόσο κοντά μου, να κάνει τέτοια ζωή και να μην το ξέρω!

»Πήγα ύστερα από το σχολείο. Φορούσα μια στενή μαύρη φούστα και λευκό πουκάμισο και κρατούσα ένα χαρτοφύλακα με σχολικά βιβλία. Χτύπησα την κόρνα. Μια γυναίκα βγήκε στην μπροστινή βεράντα που την έλουζε το φως του απομεσήμερου και μου είπε: «Περάστε από δω», έτσι απλά, λες και με ήξερε.

»Όταν ανέβηκα τα σκαλοπάτια της βεράντας, μου είπε: «Περάστε, γιατρέ. Ο καημένος ο Λένι είναι τόσο άρρωστος!»

»Γιατρός... εξαιτίας του αυτοκινήτου, του κορναρίσματος, του χαρτοφύλακα και των ρούχων που φορούσα... Σκέφτηκα πως θα της εξηγούσα αργότερα και την ακολούθησα· διέσχισα πίσω της το παλιό, ξύλινο σπιτάκι ως το πίσω δωμάτιο. Εκεί βρήκα τον Λέοναρντ Σάιντ, πολύ άρρωστο, να τρέμει, αλλά ντυμένο όπως πρέπει για την επίσκεψη του γιατρού. Ήταν ξαπλωμένος σ' ένα αστραφτερό μπρούντζινο κρεβάτι με τέσσερις κολόνες και με λουλουδάτο ουρανό και φορούσε πράσινες μεταξωτές πιτζάμες. Τα κοντά τριχωτά του δάχτυλα αναπαύονταν πάνω στο σατινένιο κάλυμμα. Ήταν ξαπλωμένος πολύ προσεχτικά και το κάλυμμα ήταν ομορφοδιπλωμένο κι ατσαλάκωτο.

»Στο δωμάτιο υπήρχαν λουλούδια από μεταξωτό χαρτί σ' ένα μπρούντζινο βάζο σε μια ανθοστήλη και σατινένια μαξιλάρια και μεγάλοι φιοόγκοι σε δυο απλές καλαμένινες πολυθρόνες. Κατάλα-

βα στη στιγμή πως όλα τούτα τα σατέν και τα μετάξια προέρχονταν από το σαλόνι τελετών κι ήταν υφάσματα με τα οποία έντυναν τα φέρετρα.

»Ήταν μωαμεθανός, το ήξεραν όλοι. Αλλά ήταν πióτερο άνθρωπος της δουλειάς και, μια και περιποιόταν πώματα χριστιανών, παρόλο που κανένας δεν το σκέφτηκε αυτό, είχε στην κρεβατοκάμαρά του μια κορνιζαρισμένη εικόνα της Βασιλείας του Κυρίου, στην οποία ο Χριστός ακτινοβολούσε φως και χρυσάφι κι ευλογούσε τον κόσμο.

»Η εικόνα ήταν τοποθετημένη κεντρικά πάνω από την πόρτα κι έγερνε προς τα μπρος τόσο, που θαρρούσες πως το δάχτυλο που ευλογούσε στόχευε τον άντρα στο κρεβάτι. Ήξερα πως η εικόνα δεν ήταν εκεί για θρησκευτικούς λόγους· ήταν για την ομορφιά, τα χρώματα, τον χρυσό, τα μακριά κυματιστά μαλλιά του Χριστού. Και πιστεύω πως είχα σοκαριστεί περισσότερο όταν τον είδα να ντύνει το πώμα κι αργότερα να πλάθει ζύμη μ' αυτά τα ίδια τριχωτά δάχτυλα και να τα γαρνίρει με γλάσο.

»Ήταν προχωρημένο απομεσήμερο, έκανε ζέστη ακόμα κι από το ανοιχτό παράθυρο ερχόταν η μυρωδιά των βόθρων του Σεντ Τζέιμς, οι βόθροι από τις χωματένιες αυλές που χώριζαν τα μικρά, ξύλινα σπίτια, δυο τρία μαζί, με ρυάκια από τ' απόνερα των αποπάτων, ρυάκια που κυλούσαν πρασινωπά ώσπου στέγνωναν πιο κάτω μέσα στο χώμα· με τις ξεθωριασμένες πέτρες όπου οι άνθρωποι άπλωναν την μπουγάδα τους να ξασπρίσει· με τ' ακανόνιστα μικρά κομμάτια γης με τα βουναλάκια από χώμα, άμμο και χαλίκι, όπου φύτρωναν κάποιοι θάμνοι και μερικά οπωροφόρα, που έμοιαζαν όχι με κήπους αλλά με μικρούς χερσότοπους όπου όλα φύτρωναν φύρδην μίγδην.

»Καθώς παρατηρούσα αυτά τα τριχωτά δάχτυλα πάνω στο κουβρ-λι και σκεφτόμουν τη γυναίκα που με πέρασε μέσα –τη μητέρα του–, αναρωτιόμουν για τη ζωή του κι ένιωθα λύπηση και φόβο γι' αυτόν. Ήταν άρρωστος τώρα, ήθελε βοήθεια. Δε μου έ-

κανε καρδιά να του μιλήσω για τα κορίτσια και για το Μαγιάτικο Παζάρι κι έφυγα από το σπίτι και δεν τον ξαναείδα.

»Υποθέτω πως αυτό που με στενοχώρησε ήταν η ιδέα που είχε για την ομορφιά. Αυτή η ιδέα του για την ομορφιά τον είχε σπρώξει στη δουλειά του γραφείου τελετών, τον είχε βάλει να στολίζει το δωμάτιό του μ' αυτό τον εκκεντρικό τρόπο. Αυτή η ιδέα του περί ομορφιάς –το ν' ανακατεύει λουλούδια και τριαντάφυλλα και λιχουδιές με την ιδέα ότι ομορφαίνει το νεκρό ανθρώπινο σώμα– ήταν εντελώς αντίθετη από τη δική μου. Τούτο το ανακάτεμα των πραγμάτων με αναστάτωνε. Εκείνον δεν τον πείραζε καθόλου. Το είχα σκεφτεί εκείνη την πρώτη φορά που τον είδα, τότε που είχε παρατήσει το πτώμα κι είχε τρέξει ξοπίσω μου φωνάζοντας: “Δεσποινίς, δεσποινίς”, σαν να μην μπορούσε να καταλάβει γιατί έφευγα.

»Ήταν σαν τόσους και τόσους Ινδούς που βλέπεις στους δρόμους του Σεντ Τζέιμς, άντρες λυγεροί μ' εφαρμοστά παντελόνια και ξεκούμπωτα στο λαιμό πουκάμισα. Συνηθισμένοι, έστω κι αν είναι όμορφοι. Αλλά αυτός είχε τούτη την ξεχωριστή αντίληψη περί ομορφιάς.

»Κι όσο παράξενη κι αν ήταν, δεν ήταν μυστική. Θα πρέπει να τη γνώριζαν πολλοί, όπως η νεαρή δασκάλα που είχε αναφέρει τ' όνομά του στη συνέλευση κι ύστερα δεν ήξερε πώς να τον περιγράψει. Θα πρέπει να είχε συνηθίσει να του φέρονται οι άνθρωποι με ξεχωριστό τρόπο: οι γυναίκες στην τάξη του τον χειροκροτούσαν, άλλοι τον κορόιδευαν ή τον περιφρονούσαν, κι άλλοι, σαν κι εμένα, το 'βαζαν στα πόδια, γιατί μας τρόμαζε. Με τρόμαζε επειδή ένιωθα πως αυτή του η αίσθηση περί ομορφιάς ήταν σαν αρρώστια: σαν ένας άγνωστος, παραμορφωτικός ιός που είχε περάσει σ' αυτόν από την απλοϊκή του μητέρα κι ακόμα και τότε –ήταν πια τριανταπεντάρης– κανένας από τους δυο τους δεν είχε αρχίσει να το καταλαβαίνει».

Αυτά λοιπόν είχα ακούσει κι η δασκάλα δεν ήταν σε θέση να μου πει τι είχε απογίνει ο Λέοναρντ Σάιντ· δεν είχε ποτέ της σκεφτεί να ρωτήσει. Ίσως να είχε σμίξει με το μεγάλο κύμα μεταναστών για την Αγγλία ή τις Ηνωμένες Πολιτείες. Αναρωτιόμουν αν, σ' αυτούς τους άλλους τόπους, ο Λέοναρντ Σάιντ είχε φτάσει στο σημείο να κατανοήσει κάπως τη φύση του ή αν αυτά τα πράγματα που είχαν τρομάξει τη δασκάλα τον τρομάξαν και τον ίδιο, σαν ήρθε η ώρα της αποκάλυψης.

Ήξερε πως ήταν μωαμεθανός, παρά την εικόνα του Χριστού στην κάμαρά του. Αλλά μπορεί να μην είχε ιδέα από πού προέρχονταν αυτός κι οι πρόγονοί του. Πώς να μαντέψει πως ίσως τ' όνομα Σάιντ ήταν μια παραλλαγή του Σάγνεντ κι ίσως ο παππούς ή ο προπάππος του να κατάγονταν από μια ομάδα μουσουλμάνων Σιχ των Ινδιών. Ίσως από το Λακνάου· υπάρχει κι ένας δρόμος στο Σεντ Τζέιμς που λέγεται Λακνάου. Ό,τι ήξερε ο Λέοναρντ Σάιντ για τον εαυτό του και τους προγόνους του ήταν όσα είχε μάθει στο σπίτι της μητέρας του στο Σεντ Τζέιμς. Και σ' αυτό ήταν όμοιος με όλους εμάς.

Με τις γνώσεις που απέκτησα, μπορώ τώρα να σας πω λίγο πολύ πώς βρεθήκαμε όλοι μας εδώ που είμαστε. Μπορώ να σας πω πως το αμερινδιάνικο όνομα του Σεντ Τζέιμς θα ήταν Κουμουκουράπο, το οποίο οι πρώτοι ταξιδιώτες από την Ευρώπη το μετέτρεψαν σε Κονκεράμπο ή Κονκεράμπια. Μπορώ να δω τη βλάβση και να σας πω τι υπήρχε εδώ όταν έφτασε ο Κολόμβος και τι εισάχθηκε αργότερα. Μπορώ να ξαναστήσω τις φυτείες που υπήρχαν σ' αυτή την περιοχή του Σεντ Τζέιμς. Η καταγραμμένη ιστορία του τόπου είναι σύντομη, τρεις αιώνες αποπληθυσμού που την ακολούθησαν δυο αιώνες επανεγκατάστασης. Τα ντοκουμέντα της επανεγκατάστασης είναι διαθέσιμα στην πόλη – στο Γενικό Αρχείο. Όσο υπάρχουν τα ντοκουμέντα, μπορούμε ν' ανακαλύψουμε την ιστορία κάθε λουρίδας κατεχόμενης γης.

Μπορώ να σας δώσω αυτή την ιστορική άποψη, αλλά δεν μπορώ, ειλικρινά, να εξηγήσω το μυστήριο της κληρονομιάς του

Λέοναρντ Σάιντ. Πολλοί από μας ξέρουμε από πού κατάγονταν οι γονείς ή οι παππούδες μας. Αλλά πάμε πίσω και πίσω, ατελείωτα· πάμε πίσω όλοι μας από την πρώτη αρχή· κουβαλάμε στο αίμα, στα κόκαλα, στο μυαλό μας μνήμες χιλιάδων πλασμάτων. Θα μπορούσα να πω πως ένας πρόγονος του Λέοναρντ Σάιντ καταγόταν από τις χορευτικές ομάδες του Λακνάου, αυτούς τους ακόλαστους άντρες που έβαφαν τα πρόσωπά του και πάσχιζαν να ζήσουν σαν γυναίκες. Αλλά αυτό θα ήταν μόνο ένα μικρό κομμάτι της κληρονομιάς του, ένα τμήμα της αλήθειας. Δεν μπορούμε να κατανοήσουμε όλα τα χαρακτηριστικά που κληρονομήσαμε. Μερικές φορές είμαστε ξένοι και για τον ίδιο μας τον εαυτό.